

Leiðir til lækningaleyfis á Íslandi fyrir lækna með menntun frá ríkjum utan EES/ESB/Sviss

Vaxandi fjöldi lækna með læknánám frá löndum utan EES/ESB/Sviss sækir um starfsleyfi á Íslandi og reglugerð gefin út 2023 skýrir ferlið.¹ Ákveðnir ferlar eru mikilvægir til að staðfesta kunnáttu og færni lækna þar sem nám og viðmið eru oft ólík milli landa. Hæfnin til að tjá sig á tungumáli landsins skiptir máli og með vaxandi teymisvinnu og áherslu á árangursrík samskipti og öryggi sjúklinga er ekki sjálfgefið að lækni geti án undirbúnings og viðbótarmenntunar starfað í nýju landi. Nágrannalöndin hafa formfastari leiðir til að meta menntun og hæfi lækna með menntun frá ríkjum utan EES/ESB/Sviss. Því er áhugavert að bera þær leiðir saman við meðferð á sambærilegum umsóknum á Íslandi. Í töflu I er umsóknarferlið á Íslandi borið saman við ferlið í Danmörku, Noregi og Svíþjóð.

Sú heimild sem fékkst með reglugerð 483/2023 að láta umsækjendur starfa á aðlögunartíma¹ er gott skref til að bæta hæfni umsækjenda til að starfa hérlendis. Það er þó umhugsunarvert hvað umsóknarferlið er frábrugðið því sem gerist í nágrannalöndunum og æskilegt væri að lögfasta veigamikil atriði sem önnur Norðurlönd gera kröfu um.

Í fyrsta lagi er ekki gerð krafa um þekkingu á íslenskum lögum og reglugerðum og ekkert slíkt námskeið stendur erlendum læknum sem hyggjast starfa hér á landi til boða. Ekki er gerð krafa um þetta í lögum um heilbrigðisstarfsfólk² heldur er ábyrgðin lögð á þá heilbrigðisstofnun sem ræður viðkomandi lækni. Ætlast er til að lækni í aðlögunarstöðum læri þetta samhliða störfum, sem er ekki í samræmi við áherslur á örugga lækniþjónustu þar sem eðlilegra er að tryggja að slík þekking sé til staðar áður en lækningaleyfi er veitt. Höfundar telja eðlilegt og mögulegt að bjóða erlendum læknum og öðrum heilbrigðisstéttum upp á námskeið í uppbyggingu íslenska heilbrigðiskerfisins og víðeigandi lögum og reglum.

Í öðru lagi er ekki gerð krafa um skriflegt eða verklegt kunnáttupróf, heldur er það lagt í hendur Læknadeildar að meta hvort nám umsækjanda teljist sambærilegt við nám við Læknadeild HÍ. Þar sem

erfitt getur reynst að skera úr um slíkt út frá námskrám, hefur CCSE-prófið verið notað til að kanna faglegan þekkingargrunn. Það hefur þó takmarkanir, meðal annars að prófið er á ensku og krefst því þess að próftaki hafi gott vald á enskri tungu. Ekki er lagt mat á verklega eða klíniska hæfni umsækjanda í prófinu. Í Svíþjóð, Noregi og Danmörku eru lögð fyrir kunnáttupróf sem skiptast í tvo hluta og í seinni hlutanum er prófið stöðvapróf, byggt upp með OSCE (*objective structured clinical examination*) stöðvum. Prófið byggir á viðurkenndum hæfnikröfum læknánáms (*entrustable professional activities*, EPA). Raunhæft væri að halda slíkt próf hér á landi og það væri til hagsbóta fyrir heilbrigðiskerfið í heild ef umsækjandi þyrfti að standast slíkt próf fyrir veitingu lækningaleyfis. Kostnaður þarf að vera vel skilgreindur og fjármögnun þarf að fylgja. Í Noregi og Svíþjóð greiða þátttakendur sjálfir fyrir prófin en í Danmörku eru prófin þeim að kostnaðarlausu. Að mati höfunda væri ekki óviðeigandi ef þátttakendur tækju þátt í kostnaðinum.

Í þriðja lagi er ekki sjálfgefið að

Anna Björg Jónsdóttir

öldrunarlæknir

Þórdís Jóna Hrafnkelsdóttir

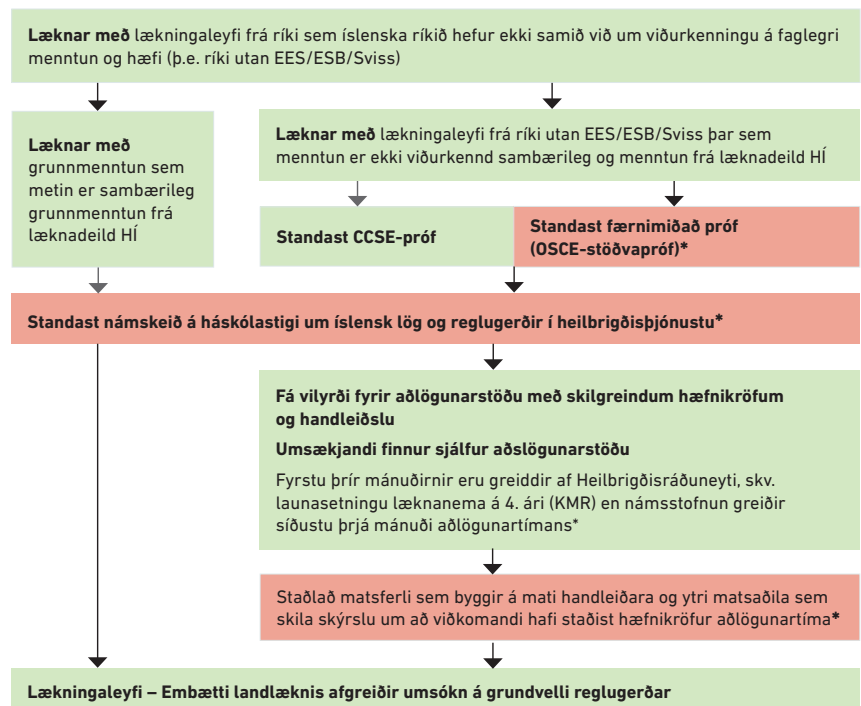
lyf- og hjartalæknir

Inga Sif Ólafsdóttir

lyf- og lungnalæknir

veita eigi tímabundið lækningaleyfi í aðlögunarstöðu þótt heimild sé fyrir því í 13. grein reglugerðar 483/2023.¹ Gerð er krafa um að viðkomandi lækni starfi undir handleiðslu lækni með lækningaleyfi en ekki eru gerðar samræmdar kröfur um matsaðferðir eða færni- að eftirlit. Á Landspítala hefur verið gert gæðaskjal um þessar stöður og þar eru skilgreindar matsaðferðir sem á að nota til að meta lækni í aðlögunarstöðu. Í nágrannalöndum okkar eru lækni almennt ekki með lækningaleyfi í sambærilegum matsstöðum.

Í fjórða lagi sker Ísland sig úr hvað varðar tungumálakröfur er horft er til annarra Norðurlanda. Lækni falla undir sömu lög og annað heilbrigðisstarfsfólk² og þar eru engar kröfur um íslenskukunnáttu gerðar heldur er ábyrgðin á heilbrigðisstofnuninni. Í nágrannalöndunum er álitnið að kunnáttu í móðurmáli landsins sé nauðsynleg og því umhugsunarvert að við gerum ekki sömu kröfur hér. Íslenskar heilbrigðisstofnanir hafa ekki samræmt kröfur um íslenskukunnáttu heilbrigðisstarfsmanna og engin sam-

Mynd 1. Tillaga að bættu ferli umsóknar um lækningaleyfi einstaklinga með menntun utan EES/ESB/Sviss.

*Viðbætur sem höfundar leggja til (rauður kassi).

ræmd matsaðferð er til staðar. Heilbrigðisstofnanir eru misvel í stakk búnar til að sinna slíku menntunar- og eftirlitshlutverki og námskeið eru takmörkuð fyrir þá sem eru lengst komnir í íslenskunámi. Á Íslandi er enginn fjárhagslegur stuðningur til heilbrigðisstofnana sem taka lækna í aðlögunarstöður þrátt fyrir að umsjón, kennsla og eftirlit með slíkum læknum krefjist skipulagningar og vinnu. Þessar stofnanir gegna mikilvægu hlutverki. Þær sinna kennsluhlutverki, bæði hvað varðar tungumál og aðlögun að íslensku heilbrigðiskerfi, en einnig eftirlitshlutverki. Þar sem læknir með tímabundið lækningaleyfi er með starfsleyfi lækni verður að greiða viðkomandi full laun samkvæmt kjarasamningi, óháð vinnuframlagi læknis í aðlögunarstöðu. Þetta verður til þess

að færri komast í slíkar stöður en annars væri ef greidd væru laun sambærilegum læknanemum.

Upplýsingagjöf til erlendra lækna sem hingað sækja þarf að bæta. Allar Norðurlandapjóðirnar eru með heimasíður þar sem hægt er að fá upplýsingar um þær kröfur sem gerðar eru, hvaða skref þarf að taka og í hvaða röð. Reglugerð 483/2023¹ hefur skert á því hvernig læknar frá ríkjum utan EES/EU/Sviss geta sótt um lækningaleyfi á Íslandi en við getum gert betur. Hættan er á að læknar sem hafa lagt á sig að læra tungumálið og ljúka CCSE-prófi lendi í bið eftir aðlögunarstöðum þar sem engin fjármögnun er til stofnana varðandi slíkar stöður og því er ekki tryggt að þær bjóðist. Miðað við fjöldann sem tekið hefur CCSE-prófið á síðustu þremur árum þá

er ljóst að ekki eru nægilega margar aðlögunarstöður í boði. Mikilvægt er að hafa í huga að læknar í aðlögunarstöðum eru líkari læknanemum hvað varðar ábyrgð og kröfur, enda starfa þeir undir handleiðslu annars læknis. Við teljum mikilvægt að formfesta staðla og matsaðferðir til að aðlögunarstöður nýtist sem best og tryggja að læknar sem ljúka slíku tímabili séu öruggir og fullgildir læknar á Íslandi.

Heimildir

1. Reglugerð um meðferð umsókna um starfsleyfi og sérfræðileysi skv. lögum um heilbrigðisstarfsmenn nr. 34/2012 frá umsækjendum frá ríkjum sem íslenska ríkið hefur ekki samið við um viðurkenningu á faglegri menntun og hæfi., 483/2023 (2023).
2. Lög um heilbrigðisstarfsmenn, 34/2012 (2012).
3. Folketinget S. Autorisation af udenlandske sundhedspersoner - Rigsrevisionens beretning afgivet til Folketinget med Statsrevisorernes bemærkninger. 2024.

Tafla I. Ferli umsóknar um lækningaleyfi í mismunandi löndum fyrir lækna með lækni menntun frá ríkjum utan EES/ESB/Sviss. Upplýsingar að hluta fengnar úr skýrslu frá Folketinget í Danmörku.³

	Ísland	Danmörk	Svíþjóð	Noregur
Umsókn	Allir umsækjendur verða að senda gögnin sín á pappírformi	Allir umsækjendur verða að senda gögnin sín á pappírformi	Allir umsækjendur verða að skila inn umsókn sinni og gögnum stafrænt	Allir umsækjendur verða að skila umsókn sinni og gögnum í gegnum stafrænt umsóknarkerfi norska landlæknisembættisins (Helsedirektoratet)
Mat á menntun	Læknadeild Háskóla Íslands metur hvort menntun umsækjanda er sambærileg menntun lækna frá HÍ að beiðni embættis landlæknis	Danska sjúklingaöryggisstofnunin skjalfestir að menntun erlends heilbrigðisstarfsmanns samsvari menntun Dana. Fyrir lækna frá þriðju löndum notar stofnunin bandarísku samtökin ECFMG til að meta menntunina	Heilbrigðis- og velferðarnefndin skráir hvort menntun umsækjanda sé svipuð samsvarandi menntun í Svíþjóð. Nefndin samþykkir námsbrautir út frá eigin gagnagrunni yfir áður samþykktar námsbrautir. Í vafatilfellum er notað utanaðkomandi mat á námsbrautinni	Norska landlæknisembættið staðfestir að menntun erlends læknis samsvari menntun í Noregi. Fyrir lækna utan EES/EU/Sviss notar norska landlæknisembættið bandarísku samtökin ECFMG til að meta menntunina. Í vafatilfellum er notað utanaðkomandi mat á menntuninni
Kröfur um tungumálapróf	Engar formlegar kröfur frá stjórnvöldum um íslenskukunnáttu. Heilbrigðisstofnunum er í sjálfsvald sett að gera kröfur um tungumálakunnáttu	Umsækjendur frá löndum utan EES/ESB/Sviss verða að standast próf í dönsku með B2-tungumálafærni. Umsækjendur þurfa ekki að greiða fyrir prófið	Umsækjendur verða að standast sænskupróf með C1-tungumálafærni, nema þeir geti sýnt fram á kunnáttu í skandinavísku. Umsækjendur þurfa almennt að greiða fyrir tungumálaprófið sjálfir	Umsækjendur frá löndum utan EES/ESB/Sviss verða að standast próf í norsku með B2-tungumálafærni, nema þeir geti sýnt fram á kunnáttu í skandinavísku. Umsækjendur verða að greiða fyrir prófið sjálfir
Fagpróf og námskeið	Engin krafa. Oft ráðleggur Læknadeild HÍ að læknir taki CCSE-próf (sem er eingöngu kunnáttupróf á ensku) og standist viðkomandi það er ekki krafist annarra námskeiða	Skylda er að ljúka námskeiði í danski heilbrigðislöggjöf. Námskeiðið tekur 3 daga og lýkur með skriflegu prófi. Danská sjúklingaöryggisstofnunin greiðir fyrir námskeiðið. Umsækjandi þarf að standast fræðilegt og verklegt próf. Prófin eru haldin tvisvar á ári með hámarksfjölda þátttakenda. Umsækjendur eiga rétt á þremur próftilraunum. Stofnunin greiðir fyrir prófin	Skylda er að ljúka námskeiði í sænskri heilbrigðislöggjöf. Námskeiðið tekur 10 vikur og er haldið 4-6 sinnum á ári. Sænska félagsmálaráðið greiðir fyrir námskeiðið. Umsækjandi þarf að standast fræðilegt og verklegt próf sem haldin eru við fjölda menntastofnana. Ríkið greiðir fyrir prófin og hefur sett umsækjendum hámarksbiðtíma upp á fjóra mánuði. Umsækjendur hafa mest fimm tilraunir til að standast fræðilega prófið og verða að standast það til að fá aðgang að verklega prófinu. Umsækjendur hafa síðan mest þrjár tilraunir til að standast verklega prófið. Prófum verður að ljúka innan fimm ára	Skylda er að ljúka námskeiði um norskt heilbrigðiskerfi og heilbrigðislöggjöf. Námskeiðið tekur 10 daga og er haldið af Folkeuniversitetet á nokkrum stöðum um landið. Námskeiðið er í boði tvisvar á ári. Umsækjendur greiða fyrir námskeiðið. Skylda er að standast námskeið í lyfjameðferð sem lýkur með prófi. Námskeiðið er haldið af Folkeuniversitetet á nokkrum stöðum um landið og er í boði tvisvar á ári. Umsækjendur greiða fyrir námskeiðið. Fagleg próf: Læknar verða að standast verkleg, munnleg og skrifleg hlutapróf. Prófin eru haldin í menntastofnunum og eru í boði tvisvar á ári. Umsækjendur greiða fyrir prófin sjálfir
Aðlögunartímabil	Læknir útvegar sér sjálfur aðlögunarstöðu við heilbrigðisstofnun eftir að embætti Landlæknis hefur veitt viðkomandi vilyrði fyrir tímabundnu lækningaleyfi til að starfa undir handleiðslu læknis með fullgilt starfsleyfi	Umsækjendur frá löndum utan EES/ESB/Sviss verða að ljúka aðlögunartímabili (d. <i>evalueringsansættelse</i>), sem er venjulega 6-12 mánuðir. Umsækjendur verða sjálfir að útvega sér matsstarfið	Umsækjendur frá löndum utan EES/ESB/Sviss verða að ljúka 3-6 mánaða aðlögunartímabili (s. <i>praktisk tjánstgöring</i>). Umsækjendur verða sjálfir að útvega sér matsstarf	Enginn matstími